

Kaarlo Kramsu

[1855—1895]

Runoilija Kaarlo Robert Kramsu syntyi merimiehen perheeseen Oulussa. Hän opiskeli historiaa, filosofiaa ja suomen kieltä Helsingin yliopistossa, toimi sanomalehtimiehenä maan eri kaupungeissa. Kuoli mielisairaana.

Kramsu ehti julkaista vain kaksi runokokoelmaa, molemmat nimellä **Runoelmia**, vv. 1878 ja 1887. Silti hänen tuotannollaan on erityinen sija tuon ajan suomalaisessa runoudessa. Suppeanakin se ilmentää kirjallisen kehityksen olennaisesti uusia suuntauksia.

Kronologisesti Kramsun runous kuuluu sekä myöhäisromantiikkaan että realismiin alkuvaiheeseen. Myös sisällöltään hänen tuotantonsa on eräänlainen yhdistävä rengas suomalaisen kansallisromantiikan ja kriittisen realismin välissä.

Romantikkojen yhtenä erikoispiirteenä oli heidän kiinnostuksensa historiallisiin

aiheisiin. Suomessa 1800-luvulla yhteiskunnallinen kehitys tapahtui suhteellisen hitaasti, joten suppeista kronologisista näkökulmista tarkasteltuna suomalainen kansanelämä näytti melko staattiselta. Jotta voitiin tavoittaa tapahtumien tarkoitus ja ymmärtää, mihin elämä oli muuttumassa, tarvittiin laajoja historiallisia vertailuja kokonaisten aikakausien mitassa. Vain sillä tavoin romantikot saattoivat kehittää historiallisen tietoisuuden, historiallisen otteen myös nykyelämään. Tarve mieltää oma aikansa sai heidät tunkeutumaan syvälle menneisiin vuosisatoihin. Heidä kiinnostivat historian murroskohdat ja siirtymäkaudet, erilaisten aikakausien keskinäinen törmäily ja kamppailu. Romantikot ajattelivat historiallisten aikakausien kategorioiden, mikä oli omalla tavalla varsin tyypillistä niin Zachris Topeliukselle (etupäässä historiallisena romanistina) kuin Julius Weckséllille, Aleksis Kivelle ja myöhemmin Kaarlo Kramsulle. Historiallisen otteen ja ajattelun kautta heidän näköpiirinsä tuli avarammaksi. Muistettakoon, että 1860-luvulta alkaen Suomessa elettiin yhteiskunnallisten reformien aikaa, jotka herättivät uusia toivoja jos tuottivat pettyämyksiäkin. Lisäksi verraten Wecksélliin ja Kiveen, jotka liian varhain poistuivat kirjallisuudesta, Kramsu sai seurata myös reformikauden loppuvaihetta ja arvioida niiden tuloksia nimenomaan sorretun kansan näkökannalta.

Korostettakoon, että historia oli Kramsulle ennen kaikkea sorrettujen jatkuvaa vapaustaistelua. Hän oli tarkka kuuntelemaan sen riemastuttavia kaukuja sekä menneisyydestä että nyky maailman tapahtumista. Runoilijana Kramsu oli erittäin kiinnostunut kapina-aiheista kansojen historiassa: Spartacuksen orjakapinasta muinaisessa Rooman keisarikunnassa, suomalaisesta »nuijasodan» nimellä tunnetusta talonpoikaikapinasta 1500-luvun lopussa ja lähitulevaisuus lupasi runoilijan mielestä uusia kansannousuja.

Sorrettujen puolustajana ja herättäjänä Kramsu paremmin kuin kukaan muu aikansa suomalaisessa kirjallisuudessa ymmärsi, että vain kansa itse pystyy vapauttamaan itsensä orjuudesta ja että

kansan ei missään tapauksessa pitäisi uskoa kohtaloaan minkäänlaisille »välittäjille» eikä tyytyä puolinaisiin valevoitoihin.

Mutta samalla Kramsu lauloi katkeria lauluja »nukkuvasta Suomesta», joita ei haluttu oikeastaan ymmärtää. Uskottiin näet että Suomi oli silloin ehtinyt jo herätä, kun taas Kramsu väitti kansan syvien rivien nukkuvan sikeätä untaan. Kansa ei ollut Kramsun mielestä valmis puuttumaan välittömästi tapahtumien kulkuun. Tämä aiheutti Kramsussa pessimismia, häntä nimitetään usein »tähdetömän yön runoilijaksi». Kramsu totesi itsekin: »Niin musta, niin synkkä yö syksyinen lie, mut synkempi vielä on eloni tie».

Kramsun mielilaji oli historiallinen balladi. Hänen balladeissaan on aina selvä juoni ja tapahtumasarja; tiivistetyssä eepisyysdessään ne ovat todella pieniä runoelmia. Kramsun runokieli on kansanomainen, haastava ja julistava, rytmi iskevän voimakas ja raudanras-kainen, kuten Eino Leino huomautti.

Ilman Kaarlo Kramsun suppeata runotuotantoa on mahdotonta kuvitella suomalaisen runouden historiaa. Hän lauloi kansansa kohtalosta, ja hänen runonsa ovat imeytyneet Suomen kansan kohtaloon.

Eino Karhu

Kaarlo Kramsu

Jaakkima Berends

Berends herra hovissansa mies ol aimo aikanaan, kauas kaikui kunniansa yli suuren Suomenmaan.

Jalo oli herran henki, suuria se mietti vaan: rovon rosvos viimeisenki köyhältä hän miekallaan.

Naapurina Peipon maata talonpoika omistaa.

Koskaan tavata ei saata talonpoikaa parempaa.

Naapurihin Berends kerran hovistansa ratsastaa. Uljas oli ryhti herran, uljaast orhi korskuua.

Joutuisasti hepo juoksi, kohta kulunut on tie: Peippolahan, talon luoksi, ratsu isäntänsä vie.

Katsojalle kaunoisasti viljapellot vihannoi. Talonpoika taitavasti raataa siellä, minkä voi.

Mutkat halpaa halvemmiksi herran jano mieli ties. Asiansa ajoi siksi suoraan Berends, niinkuin mies.

»Maistasi», hän ärjyy, »näistä luovu, minulle ne suo. Tieltä voimakkaamman väisty tapa viisahan on tuo».

Talonpoika joutuisasti herran eessä paljain päin kumartaapi maahan asti, vastaa herralle nyt näin:

»Vieroittaa te ette saata talonpoikaa tavastaan: ei hän tahdo toisen maata eikä luovu omastaan».

Berends herra aikansa aina oli aimo mies. Työnsä kerran alkamansa myöskin lopettaa hän ties.

Maaksi Peippolan ens yönä tuli tuima tasoittaa. Muu ei isännällä työnä: vaivojaan vain valittaa.

»Mut ei hädäst itku päästä», niin hän miettii vihdoin; »itse auttaa itsens' hä'ästä, se lie keino viisahin».